

ÇOCUK MAHKEMELERİ YASA TASARISININ GETİRECEĞİ YENİLİKLER VE ÜLKEMİZDEKİ ÇOCUK SUÇLULUĞU SORUNU

Doç. Dr. Halûk YAVUZER
İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsü

Günümüzde çocuk suçluluğu konusu, yalnızca ülkemiz için değil, fakat tüm Dünya ülkeleri için gittikçe önemini arttıran büyük bir sorun haline dönüşmektedir.

Suçlu çocukları, suçlu yetişkinlerden ayrı olarak değerlendirmek ve onları yeniden eğitime yoluna gitme düşüncesi oldukça yenidir. Çocuk suçluluğu konusunda Avrupa'da ilk olumlu adımları atan İngiltere'de bile 19. asrın başlarında yaş ve suç ayırımı gözetmeksizin suçlu çocuklar en ağır cezalara çarptırılıyordu. Ancak bu asrın sonlarından itibaren çocuk suçluluğunun sosyal bir tehlike teşkil edecek şekilde artış göstermesi, bu konuya yeni yönelişindeki nedenler ve bunları önleme çareleri araştırılmış, diğer yandan da suçlu çocuğun zekâ ve kişiliğindeki özellik ve farklılıklarla onun topluma yeniden uyumunu sağlayabilmek için uygulanması düşünülen önlemler incelenmiş ve çocuk suçlularının özel mahkemelerde yargılanmaları zorunluluğu ortaya konmuştur. Sorunun büyüklüğüne karşın, Ülkemizin halen çocuk mahkemesi bulunmayan Dünyanın nadir memleketi arasında yer alması yasa tasarısının önemini arttırmaktadır.

Çocuk suçluluğunun anlamı ve Ülkemizde çocuk suçluluğu.

Gençler tarafından işlenen suçlar gerek türleri, gerekse nedenleri açısından yetişkin suçlularından farklıdırlar. Bu sebeple

gençlik dönemindeki suçluluk kavramını, klâsik kriminoloji kitaplarındaki «kanunun gösterdiği suç, bu suçu işliyen kişi de suçludur» şeklindeki tanımlamalarla açıklamak oldukça güç ve hatalıdır. Zira çocuk suçluluğunu derinlemesine incelediğimizde sorunun salt hukuki bir problem olmaktan çok, psiko-pedagojik ve sosyal bir olgu olduğu seçik olarak görülür. Bu dönemde işlenen suç, yetişkinlik döneminde işlenen suçtan ayıran en büyük özellik, bu dönemin gelişimde geçit evresi olarak adlandırılan «gençlik devresine» rastlamasıdır. Gencin kendine «ben kimim?», «ki-me benzemeliyim?» gibi sorular sorduğu gençlik dönemi çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir. Bu dönemde genç, ailesinin arzu ve yasaklarına karşı koyar. Yeterince olgunlaşmamış olmanın sonucu gençte belirgin bir dengesizlik görülür. Böylesine kritik bir dönemdeki gencin işlediği suç bu dönemden soyutlayarak ona alelâde bir suçlu gözüyle bakmak olanaksızdır. Bütün bunlara, özellikle ülkemizde örf, adet ve gelenekleriyle toplumun dıştan yaptığı baskıyı da ilave edecek olursak, çocuk suçluluğu sorununun temelinde psiko-sosyal etkenlerin önem derecesi ortaya çıkar.

Çocuğun dış dünya ile kuracağı ilişkilerde önemi büyük olan ilk sosyal deneyimler aile kurumunda gerçekleşir. Böylelikle, ailede suçlu davranış örneklerinin görülmesi halinde, «suçluluk davranışının diğer insanlarla olan karşılıklı ilişki sonucu öğrenildiğini» savunan varsayım geçerli olabilir ve suçluluk davranışlarına çocukta da rastlanabilir. Nitekim, 214 hükümlü genç üzerinde gerçekleştirdiğimiz «Ankara, İzmir ve Elâzığ çocuk ceza ve ıslah evlerindeki suçlu çocukların; zekâ, yakın çevre ve kişilik özellikleri yönünden incelenmesi konusunda deneysel bir araştırma» konulu çalışmamız sonucunda da bu varsayım doğrultusunda bulgular elde edilmiş, suçlu gençlerimizin ailelerinde, birinci dereceden akrabalar arasında % 53.8 oranında, arkadaş çevrelerinde ise % 15.9 oranında hüküm giymiş suçluya rastlanmıştır. Özellikle gençlik dönemindeki bireyin kendisini aynileştireceği bir kişiye gereksinimi olduğu, çoğu kez baba, amça veya dayı gibi aile içinden bir yetişkin olan bu kişinin, bozuk bir kişilik yapısına sahip olması halinde, bu kötü davranış örneğinin gence de yansımaları olasılığı mevcuttur.

Araştırmamız sonuçlarına göre suçlu gençlerimizin % 97.6'sının anne veya babalarından ayrı kaldıkları, % 88.8'inin ailesin-

de baba otoritesinin hâkim olduğu ve evde babanın sözünün geçtiği, % 86.9 unun anne veya babaları tarafından dayakla cezalandırıldıkları saptanmıştır.

İncelediğimiz gençlerin evden kaçmalarına, dolayısıyla suçluluk davranışına ilk adımlarını atmalarına neden olan en büyük etkenin baba baskısı olduğu görülür. Hükümlü gençler evden kaçma nedeni olarak babalarının kendilerine fazla iş vermelerini, veya yaptıkları bir hatadan dolayı cezalandırılma endişesini ileri sürmüşlerdir.

«Bir kış gecesi idi. Babamla uyuşamadık evden kaçtım. İstasyonda sabahladım. Ertesi gün bankadan para çeken bir kadının para çantasını çektikten sonra İstanbul'a kaçtım.»

İncelemelerimize göre, hükümlü gençlerin annelerinin % 76.6 sinin, babalarının % 40.7 sinin okuma yazma bilmediği tespit edilmiştir. Bu oranların da genel nüfus sayımından elde edilen okuma-yazma bilmeme oranlarının çok üstünde olduğu görülür.

Araştırmamıza konu olan suçlu gençlerin % 79.9 unun 5 kişi veya daha kalabalık ailelerden geldikleri, ev halkı ortalama kişi sayısının da 6.6 olduğu saptanmıştır. Bu ortalamanın da Ülkemiz ev halkı ortalama kişi sayısı olan 5.5 in üzerinde olduğu dikkati çeker.

Bütün bu bulgular bize suçluluk davranışının kökeninde, çocukluk yıllarına kadar uzanan uzun bir zaman periyodu içinde birden çok etkenin bulunabileceğini göstermektedir.

Ülkemizdeki suçlu gençlerin % 95,8 inin Şahsa ilişkin, mala ilişkin ve cinsel suç işledikleri saptanmış ve bu suçların işlenmesinde sosyal çevrenin etkin bir rol oynadığı görülmüştür.

Şahsa karşı işlenen suçlardan hüküm giyenlerin suç işleme nedenleri incelendiğinde «kan davası», «hayvan ve arazi», «namus temizleme» gibi faktörlerin önde gelen nedenler olduğu dikkatimizi çeker.

«Dedem düşmanımızın babasını öldürmüştü. Yatıp 7 ayda af-tan çıktı. O, dedemi öldürürken, ben de onu yaraladım.»

«Düşmanımızı vurdum. Arsa yüzünden, o babamı vurmuştu.»

«Ablamı öldürdüm. Kötü yollara saptığını arkadaşlarım gelip bana söyledi. Ben de tüfeğimi aldım, evde kimse yoktu onu vurdum.»

«Babamı öldürdüm. Geçimsizlik yüzünden. İçkici, kumarcıydı. Evimizi satıyordu. Yiyecekleri radyoyu satar kumara verirdi. Ben de vurdum».

«Tarlalarımız yanyana idi, buğdayları beklerdik ikindi inekleri girmesin diye. Ben Devletin kanalından ot biçmek istedim. Biçsem ne olur dedim. Küfür etti. Sopayla bana vurdu, beni öldürmek istedi. Ben de bıçakla karnına vurdum.»

Homoseksüellik, ırza geçme ve kız kaçırmadan oluşan cinsel suçlarda da sosyal içerikli nedenlerin temel teşkil ettiği görülür.

«Kızı istemiştim babasından vermemişti. Ben de tarladan kaçırıp başka bir köye götürdüm. Kızı zorla başkasına verdiler. O da kendini öldürdü.»

«9 yaşlarında seyyar satıcılardan kalem, defter çalmaya başladım. Cami, apartmanlardan ayakkabı çalardım. Bu parayla sinemaya giderdim. Sonra bir yankesici çocuk Bingöl'deki mitingde bana para çalmayı öğretti. Bir iki kere o aldı dikkat ettim eline. Ben de kısa bir anda kavramış oldum. Birisi adamın önünü kapatıyor, öbürü alıyor. Orada 7 kişiden 1300 Tl. aldım.»

Suçlu gençlerimizin yeniden eğitiminde ne gibi önlemler alınabilir?

Vaktinde el uzatıldığı taktirde suçlu gençlerin topluma yeniden kazandırılmaları mümkündür. Alınması gerekli ön'lemleri, «önleme» ve «yeniden eğitim» olmak üzere iki grupta toplayabiliriz: :

Önleme çalışmasının esasını 6-7 yaşlarındaki çocuk'ara uygulanacak sosyal tahmin cetvelleri sonucu, suçluluk eğilimleri görülenleri kanalize etmek, kurumlarda özel eğitime tabi tutmaktır. Suçun işlenmesinden önce uygulanan başarılı bir «önleme» çalışmasının, suçun işlenmesinden sonra uygulanacak «yeni'en eğitim» çalışmasına nazaran çok daha etkin olduğu muhakkaktır.

Glueck'ların sosyal tahmin cetvelleri veya bu çalışmadan

esinlenerek hazırlanan cetveller, anti-sosyal eğilimi önceden saptama açısından bugün Amerika'da olduğu kadar, Avrupada da % 75 ile % 90 arasında bir randıman vermektedir.

İkinci önlem olarak ileri sürdüğümüz «yeniden eğitim», geniş kapsamlı bir çalışmadır. Suçluluğun psiko-pedagojik ve sosyal nedenlerinin yanı sıra çözüm yollarının da arandığı bu tedavi çalışmasında amaç, çocuğun topluma yeniden uyumunu sağlamaktır. Bunun için de öncelikle ıslah kurumuna gelen gence, uygulanacak testler sonucu, zekâ ve kişilik özelliklerinin yanı sıra saptanan yetenekleri doğrultusundaki bir eğitim ve öğretim programı uygulamak gerekir. Gardiyan-suçlu ilişkisi yerine eğitici-öğrenci ilişkisinin kurulacağı bir ortamda, sosyal hizmet uzmanlarınca uygulanacak gurup ve davranış terapisi yöntemleriyle çocuğun uyumlu hale dönüşmesine çalışılmalıdır. Daha kurum içindeyken çocuğu toplumsal hayata yeniden hazırlayan uzmanlar tahliyesinden sonra da suçlu gence rehberlik etmeli, iki yıllık bir dönem içinde çocuğun maddi ve manevi tüm sorunlarına çözüm aramalıdır.

«Yeniden eğitim» çalışmasına İngiltere'deki açık Borstal'ardan biri olan Huntingdon Borstal'ını örnek verebiliriz. Beceri ve karakter gelişimini ön plânda tutan bu Borstal, kurum yetkililerinin ifadesince «ne istediğinden habersiz olarak» kuruma gelen çocuğu yönlendirmek üzere onun ilgilerini saptar. Bu nedenle kurum uzmanları, her ay çocukların gelişimleriyle ilgili görüşmeler yaparlar. Amaçlanan en büyük ilke çocuğun kendi kendini kontrol edebilmesidir. Daha kuruma gelmeden önce dağıtım merkezlerinde zekâ, kişilik ve yetenek seviyeleri saptanan suçlu gençlere, kurumda, bahçe işleri, çiftçilik, makina işleri, torna tesfiye gibi çeşitli iş kurslarının yanında bazı diploma kursları ve öğretim sertifikaları da verilmektedir.

Genç, kurum içinde başarılı ve iyi halli olduğu sürece bir takım olanaklardan yararlandırılmak suretiyle motive edilir.

Ancak Home Office, Research Unit'de yaptığımız incelemeler bize, «Borstal Training» sisteminin bugünün İngiltere'si için kaçınılmaz bir yöntem olmadığını göstermekte ve % 70 seviyesindeki mükerrer suç oranını azaltmak üzere farklı yapıdaki eğitim kurumlarına gerek duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Bütün bu önlemlerin yanısıra, araştırmamız sonucu saptanan ve suçlu davranışın oluşumunda etkili olabileceği düşünülen yakın çevre koşullarının da düzenlenmesine çalışılmalıdır. Bunların başında eğitim seferberliği yoluyla ebeveynin öğretim seviyesini yükseltmek, düzenlenecek konferanslar yoluyla da çocuklarına uyguladıkları eğitimsel hataları gidermek ve suça neden olabilen «kan gütme», «namus temizleme» gibi ilkel örf ve adet saplantılarından onları arındırmak gelmektedir. Ayrıca toplum, radyo, basın, T.V. gibi kitle haberleşme araçları aracılığıyla aydınlatılmalı ve suçlu genci kolaylıkla kabul etmesi sağlanmalıdır.

Alınması gerekli önlemleri kısaca böyle özetledikten sonra çocuk mahkemeleri yasa tasarısının getireceği yenilikleri gözden geçirelim:

Yasa tasarısı, cezai sorumsuzluğun söz konusu edildiği ilk devrenin sonu bulunan 11 yaşını tamamlamış olma yerine, çağdaş ülkenin kabul ettiği 12 yaşını bitirmiş olma zorunluluğunu getirmektedir. Böylelikle alt yaş sınırı 11 yerine 12 olmaktadır.

Yasa tasarısı her il ve ilçeye Çocuk Mahkemesi kurulmasını, illerdeki Çocuk Mahkemelerinin bir başkan ile iki üyeden oluşmasını öngörmekle birlikte, çocuk psikolojisi ve eğitimi konusunda bir uzmanın bu jüriye girmesini benimsememektedir. Oysa daha önce de belirttiğimiz gibi sorunun psiko-sosyal öneminin büyüklüğü nedeniyle birçok çağdaş çocuk mahkemesine baktığımızda, jüride oy hakkı olan bir psikologun bulunduğu, gerek suçlu gencin teşhisinde, gerekse tedavi yöntemini içerecek mahkeme kararında en etkin söz hakkının sosyal servis uzmanına ait olduğu dikkatimizi çeker. Bununla beraber yasa tasarısı genel hatlarıyla suç işleyen küçüklerin eğitim, çalışma ve ıslah tedbirleri yanında onların gözetimlerine de önem vermektedir.

Nitekim, madde 21, ceza ve tedbirlerin uygulanmasından önce gerekirse suçlu gencin aile, okul ve yakın çevresiyle ilgili koşulların çocuk mahkemeleri tarafından görevlendirilmiş sosyal hizmet uzmanları yoluyla araştırılacağını belirlemektedir.

Ayrıca yasa tasarısı, suç işlememiş olmakla birlikte terk edilmiş, topluma uyumsuzluk gösteren potansiyel suçlular için de

birtakım tedbirler getirmektedir. 10. madde kapsamına giren bu tedbirler: yakın aile yanına yerleştirme, özel ya da resmi kurumlara yerleştirme, Bankalar, İktisadi Devlet teşekkülleriyle işyerlerine yahut meslek sahibi bir usta yanına yerleştirme şeklinde belirlenebilir. Yine yasa, hakkında 10. madde uygulanmış veya hükmedilmiş cezası ertelenmiş olan çocuğu üç yıla kadar gözetim altında bulundurmaya da karara bağlamıştır (Madde 31.).

Yasa tasarısı tümü içinde ele alındığında bazı boşluklara rastlanabilir. Uygulama safhasında birtakım zorluklara uğranacağı şimdiden görülmektedir. Zira Ülkemizde çocuk ve gençlik psikolojisinin yanında suçlu çocukların yeniden eğitimi konusunda ihtisaslaşmış eleman sayısı yok kadar azdır.

Bütün bunlara rağmen tasarının, çocukların suç işleme nedenlerinin yetişkinlere oranla farklı olduğunu kabul eden, soruna psiko-sosyal açıdan bakan ve bu doğrultuda çözüm arayan bir tasarı olması, gençlerin onurlarının korunmasına özen göstererek onlara iş öğretmesi, çalışma olanakları araması, ve topluma yeniden uyumlarının sağlanması için tüm çarelere başvurması açısından önemi büyüktür.

Uygulamada rastlanabilecek zorlukların da zaman içinde çözümlenebilmesi, kısa devreli kurslarla sosyal hizmet uzmanlarının bu sahada eğitilebilmeleri, kısaca toplumumuzun en önemli sorunlarından biri olan çocuk suçluluğunun kısmen de olsa çözüme kavuşabilmesi en büyük dileğimiz olacaktır.